

Klima- og miljødepartementet

Vår ref.:
PALDeres ref.:
[Navn]Dato:
11. desember 2025

Innspill til regjeringens arbeid med en ny plan for Oslofjorden

Tekna er fagforeningen for 117 000 naturvitere, teknologer og studenter. Våre medlemmer har høyere utdanning og representerer viktige kunnskapsmiljøer i Norge, både i offentlig og privat sektor.

Klima- og miljødepartementet ønsker innspill til en ny plan for Oslofjorden, som vil bygge videre på Oslofjordplanen fra 2021. Regjeringen vil legge fram en ny plan i 2026 med prioriteringer for arbeidet med å bedre fjordens tilstand de neste fem årene.

Tekna merker seg at Oslofjordplanen fra 2021 har gitt det politiske arbeidet med å bedre miljøtilstanden i fjorden større tyngde. NIVAs undersøkelser¹ viser samtidig at miljøtilstanden i fjorden ikke har bedret seg. Berørte kommuner tar nå beslutninger om nitrogenrensing av avløp, problemer med overløp og lekkasjer av kloakk adresseres, overvann er på dagsorden og landbruket pålegges restriksjoner som begrenser avrenning til fjorden. Det er naturlig at disse initiativene og tiltakene behandles i den nye Oslofjordplanen. Vi ser spesielt fram til NIVAs nye modelleringer som er forventet å komme på nyåret 2026 av fjordens tålegrenser.

Bedre rensing og samfunnsøkonomi med sterkere statlig samordning

For Tekna er det naturlig å fokusere på avløpsrensing i vårt høringsinnspill, fordi mange av våre medlemmer jobber i vann- og avløpssektoren. Vårt hovedsyn er at vi kan oppnå bedre rensing og samfunnsøkonomi med sterkere statlig samordning av kommunenes innsats. I tidligere aksjoner for en renere Oslofjord og i Mjøsaksjonen brukte regjeringen både administrative og økonomiske virkemidler for å oppnå målene om et renere vannmiljø. For nitrogenreanseanleggene i indre Oslofjord dekket staten på 1980-tallet 35 prosent av investeringene. I Mjøsaksjonen på 70-tallet dekket staten i dagens

¹ <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2025/januar-2025/tilstandsrapport-for-oslofjorden/>, og <https://www.niva.no/tema/oslofjorden>

pengeverdi investeringer til avløpsrensing for flere milliarder kroner. I gjeldende Oslofjordplan har regjeringen de siste årene stilt opp med noen titalls millioner til planlegging av nitrogenrenseanlegg i kommunene. Nå trengs samordnede planer på tvers av kommunegrenser og hvor regjeringen og kommunene forhandler fram de beste løsningene for fjorden.

Vann og avløp er en grunnleggende infrastruktur som har vært underfinansiert og har forfalt gjennom mange år. Det politiske fokuset har vært å holde de kommunale vann- og avløpsgebyrene nede framfor å ruste opp rør og anlegg. I rapporten Norges tilstand (RIF, 2015) anslås investeringsbehovet til 216 milliarder kroner fram mot 2040. Mange års forsømmelser må nå betales. Dette fører til høyere gebyrer for innbyggerne. Det akutte behovet for rensing av Oslofjorden og strengere krav gjennom EUs vanndirektiv fører også til økte kostnader for husholdningene.

Moderne avløpsrenseanlegg med nitrogenrensing er komplisert prosessindustri som krever kompetanse og kapital for å oppnå en høy rensesgrad og kostnadseffektiv drift. Større anlegg gir muligheter for sirkulære materialstrømmer gjennom samarbeid med nærliggende industri og produksjon av biogass, gjødsel, fosfor og biokull. Mengdene medisinerester i dagens avløpsvann gjør det sannsynlig med framtidige krav om rensing gjennom eksempelvis ozonering eller aktivt biokull. Det vil være mer kostnadseffektivt for samfunnet med slik rensing på færre og større anlegg, enn gjennom mange små.

Restaurering av Oslofjordens økosystemer er avgjørende for en levedyktig fjord

Tekna anerkjenner den politiske viljen til å restaurere økosystemene i Oslofjorden og berømmer tildelingen av 72,5 millioner kroner til restaurering i fjorden gjennom neste års statsbudsjett. En stor utfordring i fjorden er den ukontrollerte fremveksten av lurv som kveler viktige ålegrasenger. Ålegrasenger er livgivende for fjorden som yngleplasser for fisk. Den høye næringssaltholdigheten i fjorden som et resultat av avløp og avrenning fra jordbruket, bidrar til fremveksten av lurv. Samtidig gjør den stykkvise utbyggingen i strandsonen det mer utfordrende å bevare ålegrasengene og andre viktige habitater langs kysten. Restaureringstiltak må derfor sees i sammenheng med både reduksjonen av næringssalter i fjorden og stykkevis utbygging i strandsonen. Det er en rekke restaureringstiltak i Oslofjorden drevet av forskjellige aktører (på kommunalt, fylkeskommunalt og statlig nivå, på frivillig basis og gjennom forskingsprosjekter) og det er viktig at regjeringen legger til rette for finansiell forutsigbarhet for disse initiativene. Restaurering av Oslofjorden er en dugnad, men Tekna mener at regjeringen må ta ansvar for å dra lasset.

Kompetansemangel og et stramt marked innen vann- og avløp krever samordning

En undersøkelse blant Teknas medlemmer i kommunene (2025) viser at vann- og avløpsområdet er det området hvor det er vanskeligst å rekruttere kvalifiserte fagpersoner, og hvor viktige oppgaver blir stående ugjort. Blant leverandører av tekniske rådgivningstjenester og på entreprenørsiden er også kapasiteten sprengt. Teknas vurdering er at kompetanse- og markedsituasjonen tilsier at tiltak for å bygge ut renseanlegg må samordnes for å unngå for store kostnader for kommunene og for en best mulig utnyttelse av kompetanse og kapasiteten i markedet.

Kunnskap, presise mål, effektive virkemidler og fortløpende evaluering

Dagens Oslofjordplan ligger på et strategisk nivå. En ny plan må legge til rette for at det etableres kunnskap om fjordens tåleevne, at grenseverdier for tilførsel av næringssalter settes og at det fordeles ansvar på sektorer og utslippskilder. Dette vil være et tidkrevende arbeid som krever fortløpende oppfølging gjennom faglig arbeid så vel som politiske prioriteringer av hvor innsatsen har størst effekt for fjorden. Det er opp til regjeringen om et slikt mer detaljert plansystem med håndfaste størrelser og prioriteringer finner sin plass i den nye Oslofjordplanen, eller om det er mer hensiktsmessig å utvikle andre planverktøy. Et godt faglig kunnskapsgrunnlag er uansett viktig for å finne de beste politiske løsningene og de mest kostnadseffektive tiltakene.

Stortinget bidrar med fire milliarder til redusert vann- og avløpsgebyr og bryter dermed selvkostprinsippet. Stortinget kan dermed også finne rom for bidrag til investeringer i nitrogenrensing av avløp til sårbare fjorder og vassdrag

Stortinget har fra 1. juli 2025 redusert momsen på vann- og avløpsgebyret fra 25 til 15 prosent med en årsvirkning for 2026 på fire milliarder kroner. Argumentet for denne statlige støtten er å begrense den sterke økningen i kommunale gebyrer. En slik moms-støtte bryter med prinsippet om at investeringer og drift av vann- og avløpsinfrastrukturen skal finansieres gjennom selvkost av husholdninger og næringsliv. Momsreduksjonen bidrar til å ta ned betalingsbelastningen på befolkningen, og den gjør at upopulære avgiftsøkninger blir enklere å gjennomføre. Men redusert moms bidrar dessverre ikke til finansieringen av nye kostbare renseanlegg.

Tekna mener at selvkostprinsippet må suppleres slik at statlige bidrag på vann- og avløpsområdet bidrar til finansiering av moderne renseanlegg med betydning for miljøtilstanden i Oslofjorden og andre sårbare vannmiljøer. Statlige tilskudd bør fortrinnsvis gis til prosjekter hvor kommunene samarbeider, der rensegraden er høy og hvor det kan bygges fagmiljøer som tiltrekker seg nødvendig kompetanse.

Tekna viser for øvrig til våre hovedpunkter i vårt innspill til statsbudsjettet for 2026:

Tekna mener at Stortinget må be regjeringen vurdere ulike ordninger for statlige bidrag til oppgraderinger og investeringer i vann og avløpssektoren. Rentekompensasjon eller lån som ettergis ved innfrielse av miljøkriterier bør inngå i vurderingen.

Tekna mener at staten må bidra til å samordne kommunenes arbeid for å oppnå den høyeste rensegraden for nitrogen og fosfor, og sikre en mer effektiv forvaltning av avløpsinfrastrukturen. Det må stilles strengere krav til landbrukets avrenning og bevilges midler til kartlegging av miljøtilstanden og restaurering av økosystemene under vann.

Tekna ber Stortinget følge opp vedtaket fra juni 2025 om en plan for nitrogenutslipp fra Oslofjorden. Etter Teknas syn bør planen omfatte en samlet løsning for alle kommunene rundt fjorden, med mål om høyest mulig rensegrad. Konseptutredningen fra VEAS om samarbeid mellom 14 kommuner bør sammen med andre aktuelle planer for renseanlegg legges til grunn.

Tekna ber Stortinget be regjeringen fremme forslag til finansiering der staten bidrar med en andel av investeringene i nye, moderne renseanlegg for nitrogen og fosfor. Da nitrogenrensing kom på plass for kommunene i indre Oslofjord på 1980- og 1990-tallet var statens andel om lag 35 prosent.

Tekna ber Stortinget be regjeringen legge fram en sak som vurderer fordelene ved en regionalisert vann- og avløpsforvaltning med statlig medvirkning. Insentiver i form av høyere statlige tilskudd for økt rensegrad bør inngå i en slik vurdering.

Tekna ber Stortinget sørge for at kommuner som ønsker å delta i større fellesprosjekter med høy rensegrad ikke rammes av byggestopp. Det må anerkjennes at slike prosjekter kan kreve lengre tid å realisere.

Med vennlig hilsen

Sonja Lovise Berg
Konst. generalsekretær